

Opinia i uwagi Prezesa NRA do projektu procedury wyłaniania kandydatów na sędziego ETPCz

- **Prezes NRA przesłał do Ministerstwa Spraw Zagranicznych co do zasady pozytywną opinię do projektu zarządzenia Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie powołania Zespołu ds. wyłonienia kandydatów z ramienia Rzeczypospolitej Polskiej na urząd Sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz do projektu Regulaminu wyłaniania kandydatów z ramienia Rzeczypospolitej Polskiej na urząd Sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.**
- **W piśmie są też propozycje zmian, które nie zostały uwzględnione lub uwzględnione niedostatecznie w projekcie.**
- **Projekt opinii przygotowały adw. Natalia Klima-Piotrowską, przewodnicząca Komisji Praw Człowieka przy NRA i adw. dr Katarzyna Wiśniewska, członkini tej Komisji we współpracy z adw. Przemysławem Rosatim, Prezesem NRA.**

Prezes NRA zaopiniował pozytywnie propozycje, które uwzględniają wiele spośród postulatów przedstawianych dotąd przez Naczelną Radę Adwokacką i organizacje pozarządowe, w tym ostatnio w piśmie przedłożonym wraz z Helsińską Fundacją Praw Człowieka.

W ocenie Prezesa NRA pozytywną zmianą jest włączenie do składu Zespołu przedstawicieli prawniczych samorządów zawodowych, w tym Adwokatury, Rzecznika Praw Obywatelskich oraz środowiska naukowego.

Projekty – zdaniem Prezesa NRA – są dobrym krokiem w kierunku demokratyzacji i zwiększenia transparentności procedury wyłaniania kandydatów na urząd sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, co dotąd było przedmiotem zastrzeżeń ze strony Zgromadzenia Parlamentarnej Rady Europy oraz Komitetu Sterującego Praw Człowieka Rady Europy.

Jednocześnie Prezes NRA proponuje:

1. rozważenie zmiany zasad kształtowania składu Zespołu celem zapewnienia równowagi przedstawicieli strony rządowej i pozarządowej,
2. przeprowadzenie publicznego wystuchania wszystkich osób kandydujących, które wyrażą na to zgodę przed przeprowadzeniem rozmów kwalifikacyjnych przez Zespół,
3. dopuszczenie do udziału w procedurze, w charakterze obserwatorów, przedstawicieli organizacji pozarządowych, szczególnie w zakresie rozmów przeprowadzanych przez Zespół z kandydatami,
4. uwzględnienie uwag dotyczących zapewnienia parytetu płci w składzie Zespołu, publikacji pytań do kandydatów oraz bezpośredniego odbycia rozmów z osobami kandydującymi.

W uzasadnieniu Prezes NRA negatywnie ocenia zapis, że procedura wyłonienia kandydatów ma być realizowana wyłącznie przez Zespół i odbywać się przy drzwiach zamkniętych. Oznacza to całkowite wyłączenie z procesu kwalifikacyjnego przedstawicieli organizacji pozarządowych i niepotrzebną niejawnosć tej części procedury.

Zaznacza, że włączenie do Zespołu po jednym przedstawicielu samorządów adwokackiego i radcowskiego nie zapewnia udziału czynnika społecznego. Samorzady zawodowe, które działają na rzecz ochrony praw i wolności obywatelskich, a także stoją na straży niezależności swoich członków i członków, nie są jednak organizacjami pozarządowymi.

Prezes NRA wskazuje, że organizacje pozarządowe mają szczególny status w ramach systemu Rady Europy – aktywnie współuczestniczą w tworzeniu standardu ochrony praw człowieka m.in. poprzez możliwość składania opinii przyjaciela sądu w toku postępowania przed ETPCz, czy przedkładania Rule 9 submissions w postępowaniu przed Komitetem Ministrów Rady Europy.

Trzeba też pamiętać, że wcześniejsze wspólne działania samorządów zawodowych i organizacji

pozarządowych spowodowały zmianę dotąd obowiązującego Zarządzenia Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 13 stycznia 2012 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw wyłonienia kandydatów na urząd Sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i spowodowały wprowadzenie możliwości, choć biernego, udziału obserwatorów w rozmowach z kandydatami biorącymi udział w poprzednich konkursach.

To właśnie udział obserwatorów, wywodzących się z różnych podmiotów, pozwolił na ujawnienie szeregu nieprawidłowości podczas rozmów kwalifikacyjnych z potencjalnymi kandydatami na urząd ETPCz, dotyczących m.in. wątpliwości co do kompetencji językowych samych członków Zespołu, a także naruszenia zasady równego traktowania wszystkich potencjalnych kandydatów poprzez zadawanie im różnych pytań w różnych językach.

Na problem odbywania posiedzeń Zespołu wyłącznie przy drzwiach zamkniętych zwracał także uwagę Rzecznik Praw Obywatelskich i – w ocenie Adwokatury – dołączenie do składu Zespołu przedstawicieli samorządów zawodowych, środowiska naukowego, a także RPO lub jego zastępców nie wyeliminuje zarzutu braku transparentności, gdy jednocześnie wykluczony zostanie udział przedstawicieli organizacji pozarządowych, choćby w roli obserwatorów.

Dlatego też Prezes NRA postuluje dopuszczenie do udziału w rozmowach kwalifikacyjnych przedstawicieli środowiska NGO, w charakterze obserwatorów.

Zastrzeżenia Prezesa NRA wzbudzają także zapisy Regulaminu dotyczące wysłuchania, które po pierwsze nie ma charakteru obligatoryjnego, po drugie ma obejmować wyłącznie troje kandydatów wyłonionych przez Zespół, co oznacza jego przeprowadzenie dopiero po zakończeniu prac Zespołu, a po trzecie ma odbyć się niezależnie od terminu przekazania listy trojga kandydatów Sekretarzowi Generalnemu Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy.

W ocenie Prezesa NRA zasadne jest przeprowadzenie publicznego wysłuchania wszystkich osób, które zgłoszą chęć kandydowania na urząd sędziego ETPCz i wyrażą zgodę na udział w wysłuchaniu, jeszcze przed posiedzeniem Zespołu, podczas którego odbędą się rozmowy kwalifikacyjne z potencjalnymi kandydatami. Umożliwi to szerokiej publiczności zapoznanie się z kandydatami, ich dorobkiem i kompetencjami, a także stworzy przestrzeń do zadania pytań weryfikujących kompetencje kandydatów. Rozwiązanie proponowane w projekcie Regulaminu jawi się jako mniej transparentne, a nadto istotnie ogranicza udział społeczeństwa obywatelskiego w całej procedurze, co należy ocenić negatywnie.

Prezes NRA wskazuje na konieczność rozważenia zmian w składzie Zespołu w ten sposób, by Minister Spraw Zagranicznych wskazywał do składu Zespołu tylko jedną osobę zamiast dwóch. Postulowana zmiana spowoduje ograniczenie wpływu władzy politycznej na proces wyboru, a skład zespołu będzie zrównoważony, gdy chodzi o udział przedstawicieli władzy wykonawczej i podmiotów niezależnych od egzekutywy, przy pewnej przewadze strony rządowej z uwagi na zapewnienie rozstrzygającego głosu w razie równości głosów Przewodniczącemu Zespołu.

Dla zapewnienia równowagi przedstawicieli strony rządowej i pozarządowej, można alternatywnie rozważyć zwiększenie liczby przedstawicieli tej drugiej grupy, a także zaproszenie do składu Zespołu Rzecznika Praw Dziecka lub wskazanego przez niego przedstawiciela.

Powyższe uwagi wydają się najistotniejsze z punktu widzenia zapewnienia prawidłowości przebiegu procedury wyłaniania kandydatów na stanowisko sędziego ETPCz.

Prezes NRA zwraca uwagę na trzy istotne kwestie, które uprzednio pozostawały w polu zainteresowania NRA:

- Zapewnienie parytetu płci w Zespole. W przedstawionych do zaopiniowania projektach brak jest jakichkolwiek uregulowań dotyczących tej kwestii, choć rezolucja 1646(2009) w pkt. 5 zachęca Państwa-Strony Europejskiej Konwencji Praw Człowieka do komponowania składów odpowiedzialnych

za selekcję kandydatów w sposób zbalansowany pod względem płci. Dlatego też postuluję, aby wymogi w tym zakresie odnieść co najmniej do przedstawicieli strony rządowej;

- Zapewnienie publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej MSZ zestawu pytań do potencjalnych kandydatów, po zakończonych rozmowach kwalifikacyjnych, co zapewni transparentność całej procedury, a co miało miejsce w poprzednich konkursach;
- Zapewnienie, aby rozmowy z potencjalnymi kandydatami odbyły się bezpośrednio, z wyłączeniem możliwości odbycia ich na odległość. Jednocześnie pozytywnie oceniamy możliwość zastosowania trybu zdalnego dla celów zweryfikowania kompetencji językowych osób kandydujących, podobnie jak całą procedurę dotyczącą weryfikacji tych kompetencji.

[\(czytaj opinię w formacie pdf\)](#)

PREZES
NACZELNEJ RADY ADWOKACKIEJ
Przemysław Rosati

Warszawa, 6 marca 2024 roku

Pani
Henryka Mościcka-Dendys
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Spraw Zagranicznych

NRA.015-2.10.2022
(dot. DPT.0221.1.2024/11)

Szanowna Pani Minister,

W odpowiedzi na pismo z dnia 28 lutego 2024 roku i zawartą tam próbę o zaopiniowanie załączonych: projektu zarządzenia Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie w sprawie powołania Zespołu do spraw wyłonienia kandydatów z ramienia Rzeczypospolitej Polskiej na urząd Sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz projektu Regulaminu wyłaniania kandydatów z ramienia Rzeczypospolitej Polskiej na urząd Sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, przedstawiam poniżej propozycję do dalszych prac nad przedmiotowymi projektami. Są to najistotniejsze obserwacje, niezależnie od wielu szczegółowych uwag przedstawionych w formie roboczej w trakcie spotkania w dniu 5 marca 2024 r.

Przedłożone propozycje oceniam co do zasady pozytywnie, bowiem uwzględniają one wiele spośród postulatów przedstawianych dotąd przez Naczelną Radę Adwokacką i organizacje pozarządowe, w tym ostatnio w piśmie przedłożonym wraz z Helsińską Fundacją Praw Człowieka. W szczególności zasadne jest włączenie do składu Zespołu przedstawicieli prawniczych samorządów zawodowych, w tym Adwokatury, Rzecznika Praw Obywatelskich oraz środowiska naukowego. Projekty są dobrym krokiem w kierunku demokratyzacji i zwiększenia transparentności procedury wyłaniania kandydatów na urząd sędziego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej ETPCZ), co dotąd było przedmiotem zastrzeżeń ze strony Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy oraz Komitetu Sterującego Praw Człowieka Rady Europy.

Jednocześnie zwracam uwagę na kilka istotnych w ocenie Adwokatury aspektów, które przedłożone projekty pomijają lub uwzględniają niedostatecznie.

PROCEDURA WYŁANIANIA KANDYDATÓW NA SĘDZIEGO EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU PRAW CZŁOWIEKA

OPINIA I UWAGI

Opinia co do zasady jest pozytywna.
Prezes NRA przesyła też propozycje zmian, które
powinny zostać uwzględnione, aby procedura miała charakter optymalny
i transparentny i proobywatelski.

www.adwokatura.pl

Przemysław Rosati
Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej